

Список використаних джерел

- Абульханова-Славская К.О. Стратегия жизни / К.О. Абульханова-Славская. – Москва : Мысль, 1991. – 301 с.
- Ахметшина К.Р. Профессиональная идентичность преподавателя ВУЗа в условиях реформирования системы высшего образования России [Электронный ресурс] / К.Р. Ахметшина. – 2009. – Режим доступа: cyberleninka.ru/.../professionalnaya-identichnost-prepodavatelya-vuza.html.
- Бергер П. Приглашение в социологию [Электронный ресурс] / П. Бергер // Аспект-Прес. – 1996. – Режим доступа: img0.liveinternet.ru/.../3614077_Berger_priqlashenie_v_sociologiyu.doc
- Боритко М.М. Суб'єктне становлення фахівця як мета професійного виховання студентів ВУЗу / М.М. Боритко // Матеріали міжрегіональної науково-методичної конференції. – 2002. – С. 39–42.
- Бурмирова К.В. Роль проектной деятельности в развитии профессиональной позиции педагогов дошкольного образовательного учреждения [Электронный ресурс] / К.В. Бурмирова, Л.И. Федорова // Вестник КДУ им. Н.А. Некрасова: Педагогика. Психология. Социальная работа. Ювенология. Социкинетика. – 2010. – Режим доступа: https://cyberleninka.ru/article/n/nl-proektnoy-deyatelnosti-v-razviti-professionalnoy-pozitsii-pedagogov-doshkolnogo-obrazovatelno-uchrezhdeniya.
- Горностай П.П. Особистість та роль / П.П. Горностай. – Київ : Інтерпрес ЛТД, 2007. – 312 с.
- Коровин С.С. Приоритетные направления развития профессиональной позиции будущих педагогов [Электронный ресурс] / С.С. Коровин, А.М. Кузьмин // Вестник ЮУрГУ. Серия: Образование. Педагогические науки. – 2012. – Режим доступа: https://cyberleninka.ru/article/n/prioritetnye-napravleniya-razvitiya-professionalnoy-pozitsii-buduschih-pedagogov.
- Кудрявцев В.Т. Профессиональная и личностная позиция психолога: портной в сапогах [Электронный ресурс] / В.Т. Кудрявцев. – 2005. – Режим доступа: http://tovievich.ru/book/duh/5625-professionalnaya-i-lichnostnaya-pozitsiya-psihologa-sapozhnik-v-sapogah.html.
- Лубовский Д.В. Понятие "внутренняя позиция личности" в работах Л.И. Божович: теоретичні аспекти та сучасні дослідження [Электронный ресурс] / Д.В. Лубовский // Журнал практичного психолога: Науково-практичний журнал. – 2008. – Режим доступа: http://psychlib.ru/mgppu/periodica/JPP052008/LPV-157.HTM#слова.
- Лукова М.С. Особливості самооцінювання і розвиток професійної позиції студентів-психологів [Електронний ресурс] / М. С. Лукова. – 2008. – Режим доступу: http://fan5.ru/fan5-docx/doc-140786.php.
- Маркин В.М. Життєва позиція особистості / В.М. Маркин. – Москва: Думка, 1989. – 171 с.
- Осипова О.О. Загальна психокорекція. [Електронний ресурс] / О.О. Осипова // Сфера. – 2002. – Режим доступу: http://pedlib.ru/Books/2/0171/2_0171-1.shtml.
- Самоукина М.В. Практичний психолог в школі: лекції, консультування, тренінги [Електронний ресурс] / Н.В. Самоукина // Інтор. – 1997. – Режим доступу: http://lib100.com/book/age_psychology/prakticheskiy_psiholog_v_shkole/Практический%20психолог%20в%20школе.pdf.
- Семигіна Т.В. Соціальна робота (теорія і практика) [Електронний ресурс] / Т. В. Семигіна, М.П. Лукашевич // ІПК. – 2007. – Режим доступу: http://ipk-dszu.kiev.ua/journal/El-librari/Posibnik/Lukashevish%20Semiga%20Soz-Pobota%202007.pdf.
- Скамницька Г. П. Моніторинг і оцінка формування суб'єктності професійної позиції у студентів педагогічного коледжу [Електронний ресурс] / Г. П. Скамницька, О.П. Чозиян // Автономна некомерційна організація Редакція журналу Середня професійна освіта. – 2014. – Режим доступу: https://cyberleninka.ru/article/n/monitoring-i-otsenka-formirovaniya-subektnoy-professionalnoy-pozitsii-u-studentov-pedagogicheskogo-kolledzha.
- Соколовська О.К. Становлення професійної позиції студента-психолога в процесі навчання у ВУЗі: дис. канд. псих. наук : 19.00.07 / Соколовська О.К. – Ярославль, 2010. – 187 с.
- Солондаєв В.К. Професійна позиція як механізм регуляції діяльності. Системогенез навчальної та професійної діяльності [Електронний ресурс] / В.К. Солондаєв // Канцлер. – 2007. – Режим доступу: http://cafedra.narod.ru/solondaev/solondaev_profos.pdf.
- Трещев О.М. Становлення професійно-суб'єктної позиції майбутнього вчителя: дис. докт. пед. наук: 13.00.08 / Трещев О.М. – Калуґа, 2001. – 541 с.
- Чуйко О.В. Особистісне становлення суб'єктів професійної діяльності у соціономічних професіях. – К.: АДЕФ-Україна, 2013 – 280 с.

Надійшла до редколегії 15.03.16

Анна Іваненко, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ МОДЕЛЕЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОЗИЦИИ В СОЦИОНОМИЧЕСКИХ НАУКАХ

Исследование посвящено рассмотрению понятия профессиональной позиции специалиста социальной работы. На основе смежных понятий, таких как "позиция", "роль", "субъектная позиция", "внутренняя позиция", было сформировано содержательную основу понятия позиции. Определено общее понятие профессиональной позиции, выявлены общие условия, механизмы, составляющие профессиональной позиции путем анализа результатов исследований, проведенных в психологии и педагогике. Обобщены результаты исследований структуры и особенности динамики развития этого конструкта личности.

Ключевые слова: позиция, субъектная позиция, жизненная позиция, роль, профессиональная позиция, становление профессиональной позиции.

Anna Ivanenko, post-graduate

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

THEORETICAL ANALYSIS OF PROFESSIONAL POSITIONS MODELS IN SOCIAL SCIENCE

The study examines the concept of professional positions of social work. Based on related concepts such as "position", "role", "subjective attitude", "inner position" was formed based on the concept semantic position. The general concept of professional positions, found common conditions and mechanisms that make professional positions by analyzing the results of studies conducted in psychology and pedagogy. The results of studies of the structure and dynamics of the features of this construct identity.

Keywords: attitude, subjective attitude, lifestyle, role, professional position, becoming a professional position.

УДК 316.6

Олександр Іваскевич, студ.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ІДЕОЛОГІЯ ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕТНІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ ОСОБИСТОСТІ

Динамічні та суперечливі події сьогодення є результатом кризи глобалізації та відродження світових ідеологій, що вимагають пошуку якісно нових практичних способів їх вирішення. У сучасній політичній психології поряд з проблемами політичноголідерства, керівництва, психології тероризму, мотивації та формування переконань, приймання політичних рішень, невирішеною лишається проблема ідеологічного забезпечення суспільно-політичного життя у різних геополітичних вимірах.

У даному дослідженні проведено визначення етнокультурних вимірів світогляду українців, що дає змогу визначити, динаміку змін системи цінностей та їх зв'язок із поліідеологічним впливом різних акторів українського політичного простору. Було виявлено високий рівень індивідуальності, контекстуальності, маскулінності, а також виявлено особливу дистанцію влади, що характеризується відсутністю довіри до органів влади та негативним ставленням до неї. Подібна акцентуація може бути пов'язана із постійною загрозою цілісності України як держави та українському етнічному світогляду, котра існує впродовж всього існування України та із кризою, що має місце в Україні.

Відповідно до цього дослідження можливим стає формування державної ідеології та механізмів її запровадження. За результатами цього дослідження можна розглянути мапу етнічного світогляду українців, що пояснює соціальні процеси котрі відбуваються всередині українського суспільства.

Ключові слова: світогляд, ідеологія, етнопсихологічні виміри.

Аналіз досліджень. Наукові інтерпретації явища ідеології найбільш розробленими є у філософії, соціології, історії, політології та політичній психології. Проте, в рамках даної статті пропонуємо розглянути дослідження

політичних психологів, соціологів та політологів. Аналіз наукових джерел свідчить, що можна виокремити щонайменше два провідні напрями стосовно ідеології. Перший напрям – прихильники ідеї епохи кінця ідеологій

(Р. Арон, Д. Белл, Ф. Конверс, С. Ліпсет, Е. Шілз), друзи – прихильники видозміни ідеології, але не її зникнення (Т. Адорно, Г.Д. Вілсона, Д. Левінсона, Г.Ж. Ді Рензо, Р. Сенфорда, Е. Френкель-Брунsvік). Проблема ролі ідеології у сучасному суспільстві серед соціологів виражена у пошуку нових шляхів, за допомогою котрих відбудеться вирішення важливих політичних проблем (Н. Бірнбаум, Ю.Г. Волков, Е. Гідденс, В.І. Добренков, Е. Кроссман, С.М. Ліпсет, К. Мангенм). Ідеологія у контексті політології розглядається у дискриптивно-пояснювальному жанрі (О.М. Андрєєва, Т.С. Воропаєва, М. Оукшот, Е.С. Петриківська, О.П. Полісаєв, Ю.В. Секунова, В.М. Слюсар, Л.О. Стасюк, М.І. Хилько, В.П. Шевченко, Б.Є. Шиленко, Л.М. Яковець).

Ідеологія як науковий конструкт політичної психології розглядається у дослідженні різних аспектів політичної психіки зокрема: політичної свідомості та несвідомого в політиці (В.О. Васютинський, Р. Декарт, Е. Дюркгейм, Г. Лебон, Л. Леві-Брюль, Дж. Маркус, Р. Мертон, Д.В. Ольшанський, Т. Парсонс, М.Ю. Урнов, З. Фройд, Е. Фромм, К. Юнг); політичних цінностей символіста смислів (Д. Аптер, Г. Балл, М. Бірюков, М. Вартофський, М. Вебер, М.В. Ільїн, С. Каверін, М. Коул, О. Д. Леонтьєв, О. Л. Музика, О.М. П'ятигорський, М. Рокіч, В. Сергєєв, Ф. Фенікс, П.Д. Фролов, Ш. Шварц); політичної пропаганди, мотивації та управління соціумом (Дж. Аткинсон, Е. Берн, Ж. Бодріяр, О. Вайнінгер, С. Верба, С. Володенков, Дж. Гомас, Г. Келлі, О. Конфісахор, О.П. Кудін, Ю. Левенець, Д. Маклелланд, Дж. Марч, Н. Най, Г. Пейдж, Г. Саймон, М.М. Слюсаревський, Т.М. Траверсе, Д. Узнадзе, А.А. Хвостов); консюмеризм в політиці (У.Л. Беннетт, Р. Інгельхарт, М. Мічелетті, М. Оландер, П.П. Сліпець, Д. Столл, М. Фрідман); політичної культури (К. Алманц, Г. Алмонд, М. Аруе, К. Гаджієв, Л. Гарць, Й. Гердер, В. Лефевр, Р. Лейн, А. Лейпарх, С. Ліпсет, Л.О. Нагорна, Л. Пай, Т. Парсонс, В. Рукавишников, А. де Токвідь, С. Файнер); політичної інформації (Т. Артемьєва, Р. Девісон, Ф. Гайек, А. Гапич, Г. Лассвелл, Д. Лушников, Б. Ліндсі, М.-Л. Рукетт, М. Хренов). Така ситуація пояснюється відсутністю цілісного концепту щодо самого тлумачення ідеології, її ролі у соціальних відносинах та комунікаціях, у формуванні особистості тощо.

Метою написання даної статті є розкриття змісту впливу ідеологічної трансформації етнічного світогляду особистості.

Ідеологія як соціально-психологічна категорія є мультисемантичним конструктом. Велика кількість тлумачень можна пояснити неоднозначним ставленням політології до цього терміну, особливою історією становлення та розвитку, тощо. Так, сам термін вперше було вжито А. де Трасі в 1796 р. у Франції у якості назви нової науки про появу та розвиток ідей, що нагадувало Платона та його розуміння ідеї як ідеалізованої концепції. Наступним кроком у процесі становлення ідеології є праця К. Маркса та Ф. Енгельса "Німецька ідеологія" (1845) [9]. Проте, термін ідеології у цій праці не мав чіткого трактування, а вживався у формі або абстрактного конструкту, що покликаний пояснити або виправдати різні сторони реальності, або спотвореної свідомості, системи спотворених ідей, що суперечать реальності. Проте, основним періодом у становленні розуміння терміну "ідеологія" слід вважати ХХ ст. Саме у цей період починають формуватися найбільші ідеології світу та поглиблюватись їх розуміння, що зумовлено ідеологічним підтекстом революцій, що потрясли Європу у період між світовими війнами та військової ідеології підчас Другої світової війни та у період Холодної війни. Так з'явилися тлумачення ідеології такими вченими, як Т. Адорно, Д. Аптер, М. Рокіч тощо.

У сучасній політичній психології є дві протилежні думки, щодо ролі ідеології у сучасному світі. Перша точка зору ґрунтується на ідеалістичному постулаті деідеологізації сучасного суспільства. Така позиція характерна для творчості К. Поппера, К. Мангейма, особливо теоретиків концепції "деідеологізації" 1960–1970 рр.

Результатом цих обставин постає криза яскраво виражених ідеологічних течій у 1960–1970 рр., з'являється теорія кінцяполітичної ідеології, представники котрої (Р. Арон [16], Д. Белл [18], Ф. Конверс [21], С. Ліпсет [31], Е. Шілз [33]) представники котрої вважали, що політична позиція звичайних громадян позбавлена логічного зв'язку та внутрішньої узгодженості, що мала б бути наявною при умові вправного та впорядкованого впливу ідеологічної схеми. Концепція "Кінця ідеології" продовжує існувати у сучасному суспільстві, не зважаючи на об'єктивну дійсність та ідеологізацію світу.

В опозицію до концепції кінця ідеології з'являється концепція "ідеологічного ренесансу". Праця Дж. Джоста "The end of the end of ideology" та роботи Е. Гідденса та Н. Лумана звернули увагу на особливу роль ідеології у сучасному світі. Ідеологія третього шляху, запропонована Е. Гідденсом посіла важливе місце у політологічному знанні сьогодення, запропонувавши нову надідеологію у вигляді етичного соціалізму, як форми ефективного контролю над процесом глобалізації, що відбувається на двох рівнях – інтернаціональному та інтегруючому [22]. Інтернаціональний рівень глобалізації полягає у поступовому стиранні етнокультурних меж у соціумі та постійному розширенні впливу культур. Інтегральний рівень зосереджується на залученні кожного індивіда у систему відносин, що виокремлюють його із природнього етнокультурного середовища. Теорія Н. Лумана пояснює роль ідеології у системі соціального контролю у вигляді "практично скерованого знання", що виконує функцію керування поведінкою та її пояснення. Він є одним з небагатьох, хто обґрунтував важливість ідеологічного впливу у сучасному світі. "Стареча німеч колись могутніх ідеологій змушує їх нинішніх прихильників до творчості, але сама по собі не призводить до нових пропозицій" [8]. Таким чином, ідеологія виступає у вигляді опори при рефлексії соціальної системи та спроби самовизначення.

Оскільки тлумачень ідеології дуже багато і вони специфічно репрезентують власну думку автора, пропоную визначити ідеологію відповідно до концепції ідеологічного ренесансу та в межах тлумачення політичної психології наступним чином:

Ідеологія – це практично скероване знання (Н. Луман), система мемів (Р. Докінз, "Егоїстичний ген", 1976), що формуєсвітогляд індивіда, його поведінку, соціальні пріоритети тощо.

Ідеологія як практично скероване знання є тлумаченням, запропонованим Н. Луманом, та вказує на те, що ідеологія використовується як інструмент для управління поведінкою соціальної системи та формування політичного світогляду індивіда. Вплив відбувається через обмеження усієї сукупності ймовірних реакцій індивіда межами, запрограмованими у семантичному розумінні, цінностях та межах, що складають ідеологію, через соціальні теми та табу. Ідеокаратичний вплив спрощує поведінку індивіда та формує кліше, за котрим буде відбуватися взаємодія між світом та індивідом (К. Поппер, К. Фридрих, Ю. Хабермас).

Термін "мем" пояснюється Р. Докінзом як одиниця культурної інформації, що поширюється від однієї людини до іншої за допомогою соціальної комунікації. Вплив на поведінку реципієнта проявляється у обмеженні ймовірних реакцій індивіда на будь-які стимули в

результаті впливу соціальних табу. Меми кодуються кожною соціальною групою та мають глибоко суб'єктивне значення, що досліджується у межах психосемантики. Поширення мемів може відбуватись як вертикально, так і горизонтально [1].

Французький соціолог Ж. Сорель розглядав ідеологію як соціальну міфологію, що об'єднує і надихає людей. Сам міф трактувався ним в досить широкому смислі – під ним малися на увазі будь-які ідеї і почуття, що забезпечують єдність соціальної групи. За Ж. Сорелем, кожен клас створює свої міфи: буржуазії властиві одні міфи, робітникам – інші. У міфі облаштовуються бажання, прагнення, очікування тієї або іншої групи. Тому соціальний міф треба розглядати як якийсь ідеологічний прапор масових рухів. До числа соціальних міфів Ж. Сорель відносив ідею загального страйку, "ідею волі", "ідею рівності" і багаточого іншого. Він вважав, що люди завжди вдаються до допомоги духовних фікцій, міфів. За допомогою ілюзії творці соціальних міфів, політики, суспільні діячі рекрутують своїх прихильників, піднімають маси на боротьбу проти тих порядків, що вважають неприйнятними.

Відповідно до такого розуміння соціального міфу, зрозумілим постає його синтетична природа (соціальний міф формується та поширюється свідомо). Проте, відповідно до К.Г. Юнга, існує ще й міфологічна свідомість, котра має стихійне походження і може слугувати як доказ чи прояв глибинного міфу, природного походження, котрий впливає одночасно із соціальним міфом та має значний вплив на сприймання ідеологічних цінностей.

Ідеологія є паразитарною системою, що існує у міфологічному просторі особистості та має власну будову. Ядром ідеології є цінності, котрі вона декларує та поширює. Цінності, котрі сприймає особистість або соціум формують ідеологічний конструкт. Ідеологічний конструкт має певну спрямованість та взаємодіє із іншими ідеологічними конструктами у просторі міфу. Ідеологічний конструкт є продуктом діяльності політичної або теократичної еліти суспільства. Суспільства без ідеології не може існувати, адже сам факт наявності міфологічної свідомості та потреба у нівелюванні "незрозумілого" самі породжують соціальну, економічну, релігійну, політичну чи синтезовану ідеологію.

Серед представників соціальної психології заходу популярності дістала думка, що будь-яке переконання, незважаючи на його реальну об'єктивність, хоча б частково зумовлено суб'єктивним розумінням епістемологічної потреби у знанні та розумінні, екзистенційної потреби у безпеці та впевненості, соціальної потреби у самоідентифікації та контактах. В будь-яких індивідуальних, релігійних, соціальних, політичних, тощо, переконаннях знаходиться дивовижна плутанина того у що хочемо вірити ми та того, у що нам дозволено вірити у межах обраного напрямку.

Людство культурно дискретне, як біологічно дискретний живий вид у світі живого. Кожен етнос завдяки цій дискретності творить свою культуру. Новації в ній відбуваються в межах певного етносу і взаємодіють з іншими галузями своєї і споріднених культур. Так здійснюється і загальнолюдський культурний прогрес, бо етноси не відокремлені один від одного, культурний обмін відбувається безперервно, якщо відносини між ними не є надто ворожими.

Очевидно, що етнічні цінності – результат тривалого процесу соціалізації, тобто передання символічних значень від попереднього покоління до наступного [13], виховання індивіда, котрий починається із самого народження та багато в чому зумовлений впливом сім'ї як

трансформатора, передавача загальносоціальних норм, правил, впливів на дитину в безпосередньому спілкуванні з нею [29]. Тобто, етнічні цінності особистості – продукт тривалого формуючого впливу ідеології суспільства, що транслюється через родину, соціальне оточення, тощо.

З метою дослідження етнічного світогляду українців, було використано індивідуально розроблену методику, котра базується на використанні пентаграми С. Гінгера та теорії культурних вимірів Г. Ховстеда та Г. Тріандіса, відповідно до котрої існують такі виміри: індивідуалізм–колективізм (individualism–collectivism), невизначеності (uncertainty avoidance), дистанція влади (power distance) і маскуліність–фемінність (masculinity–femininity), контекстуальність (contextuality), гедонізм–аскетизм (hedonism–asceticism). Вибірка складається з 327 громадян України, котрі при попередньому інтерв'ю визнали себе етнічними українцями. Досліджуваним було запропоновано дати відповідь на питання опитувальника, відповідно до котрих визначався рівень вираженості кожного з вимірів світогляду.

Відповідно до результатів, що представлені у табл. 1, можна побудувати діаграму (див. рис. 1), що є мапою етнічного світогляду українців.

Високу індивідуальність, що детерміновано Європейським Вектором цивілізації в Україні. Індивідуалізм для українців має соціокультурне походження та має прояв у домінуванні власних цілей над соціальними. Причину подібних тенденцій можна віднайти у дистанції влади та у зневірі у політичній еліті. Колективістичні ж настрої фактично непомітні і зводяться до сфери колективної безпеки. Для ідеологічного впливу індивідуалізм важливий тим, що легко сприймає нові авторитети та спростовує культурно обумовлені. Використання ідеологічного впливу у країнах із високим рівнем індивідуалізму вимагає тонкого та цілеспрямованого, прихованого впливу на соціальні маси шляхом створення нових авторитетів, використання механізмів моди та наслідування, демократизації, що призводить до пониження соціальних бар'єрів сприймання інформації.

Висока контекстуальність. Це явище може бути пов'язане із культурними особливостями українців – висока контекстуальність дозволяла українцям проносити через віки окупації народну творчість та культуру. Для українців висока контекстуальність проявляється у значній ролі символів при впливі на маси, ритуалістичності та багатозначності трактування інформації. При поширенні ідеології високий рівень контекстуальності вимагає спеціалізованого впливу на кожну групу населення за допомогою символів, що обрана група сприймає.

Маскуліність. Проявляється у рішучості та схильності до різних, агресивних дій. Пояснюється соціокультурною ситуацією перебування держави у кризовій ситуації. Проте, висока маскуліність у поєднанні із особливою дистанцією влади призводять до поширення революційних настроїв серед народних мас. Для детальнішого аналізу потрібно провести це ж опитування серед представників політичної еліти України.

Низька толерантність до невизначеності. Характерна для народів, що живуть майбутнім. Присередні значення толерантності до невизначеності можуть свідчити про вираженість тенденції до переходу до високої толерантності. Подібну тенденцію можна пов'язати із збройним конфліктом на сході України та економічною кризою, що призводить навіть пересічних громадян до орієнтації на сьогоднішній день. При поширенні ідеології цей фактор означає, що вплив має бути спрямований на пропозицію змін "сьогодні і зараз".

Таблиця 1

Середні результати дослідження вимірів етнічного світогляду українців

	Індивідуалізм–колективізм	Контекст.	Гедонізм–аскетизм	Толерантність до невизначеності	Фемінізм–маскулінність	Дистанція влади
Середні значення серед досліджуваних молодше 40 років	1,2	3,3	3,4	1,3	3,1	15,9
Середні значення серед досліджуваних старше 40 років	0,8	2,7	2,6	0,7	2,9	16,4
Загальні середні значення	1	3	3	1	3	16

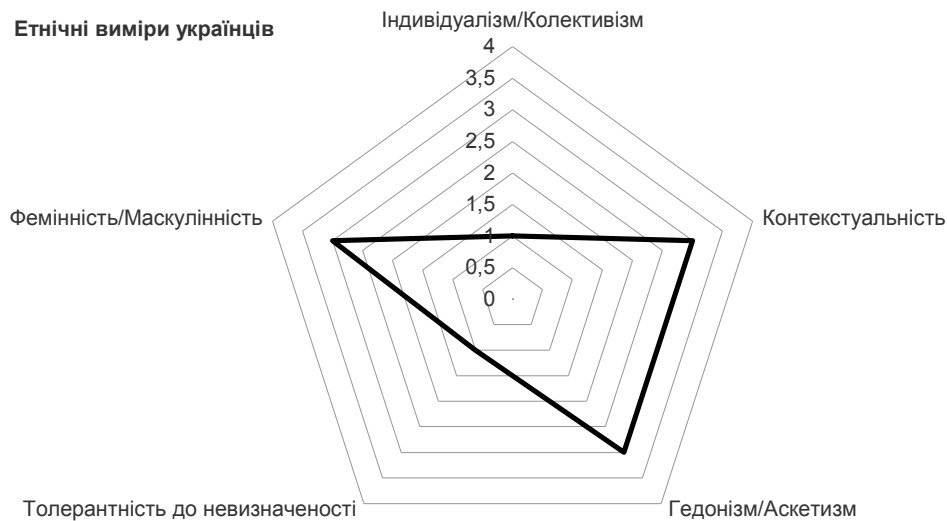

Рис. 1. Етнічні виміри українців

Дистанція влади: Особлива. Така дистанція влади характеризує постколоніальні держави, що переживають кризу відсутності політичної еліти. Виражається у формуванні негативного ставлення населення до владних органів та монополізації влади економічними силами. При поширенні ідеології вагомим є використання "голосу народу" для впливу на колективну поведінку. Ефективно піддаються маніпуляції через психологічну потребу у політичній еліті та реальну відсутність кандидатів.

Список використаних джерел

- Броди Р. Психические вирусы / Р. Броди. – М.: ИВЦ Маркетинг, 2002.
- Гальперин П.Я. Введение в психологию / Петр Яковлевич Гальперин. – М., 1976.
- Зорина З.А. Зоопсихология. Элементарное мышление животных / З.А. Зорина, И.И. Полетаева. – М., 2002.
- Кулагіна І.Ю. Вікова психологія: Повний життєвий цикл розвитку людини / І.Ю. Кулагіна, В.Н. Колоцький. – 2001.
- Липпман У. Общественное мнение / У. Липпман. – Пер. с англ. Т.В. Барчуновой. – М.: Институт Фонда "Общественное мнение", 2004.
- Левин К. Теория поля в социальных науках / Курт Леви. – М.: Речь, 2000.
- Локк Дж. Собрание сочинений в трех томах / Джон Локк. – Том 1. – М.: Мысль, 1985.
- Луман Н. Тавтология и парадокс в самоописаниях современного общества / Н. Луман // Социо-логос. – М., 1991. – Вып. 1. – С. 194–216.
- Маркс К. Немецкая идеология / Карл Маркс, Фридрих Энгельс. – Сочинения. – Т. 1. – Изд. 2-е. – М., 1955. – С. 31–34.
- Пиаже Ж. Моральное суждение у ребенка / Жан Пиаже. — М.: Академический проект, 2006.
- Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии / Сергей Львович Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2000.
- Фромм Э. Бегство от свободы / Эрих Фромм. – Электронная версия.
- Шибутани Т. Социальная психология / Сокр. пер. с англ. В.Б. Ольшанского. Общ. ред. и послесл. Г.В. Осипова. – М.: Прогресс, 1969.

- Юнг К.Г. Душа та міф. Шість Архетипів / Карл-Густав Юнг. –Київ, 1996.
- Adorno T.W. The authoritarian personality / T.W. Adorno, E. Frenkel-Brunswick, D.J. Levinson, R.N. Sanford. – New York: Harper & Row, 1950. – P. 2.
- Aron R. The end of the ideological age? / R. Aron // The end of ideology debate / Ed. by I. Waxman. – New York: Simon & Schuster, 1968. – P. 27–48.
- Ideology and discontent / Ed. by D. E. Apter. – New York: Free Press, 1964.
- Bell D. The end of ideology / D. Bell. – Glencoe, IL: Free Press, 1960.
- Bettelheim B. The Uses of Enchantment: The Meaning and Importance of Fairy Tales / B. Bettelheim. – 1976.
- Billig M. Political ideology: Social psychological aspects / M. Billig // The social dimension / Ed. By H. Tajfel. – Cambridge, England: Cambridge University Press, 1984. – Vol. 2. – Pp. 446–470.
- Converse P.E. The nature of belief systems in mass publics / P.E. Converse // Ideology and discontent / Ed. by D.E. Apter. – NY: Free Press, 1964
- Giddens A. The Third Way. The Renewal of Social Democracy / A. Giddens. – Cambridge: Polity Press, 1998.
- Hardin C. Shared reality: How social verification makes the subjective objective / C. Hardin & E.T. Higgins // Handbook of motivation and cognition: Foundations of social behavior / Ed. by R.M. Sorrentino & E.T. Higgins. – NY: Guilford Press, 1996. – Vol. 3. – Pp. 28–84.
- Hofstede G. Culture's Consequences / G. Hofstede. – 1980.
- Kerlinger F.N. Liberalism and conservatism: The nature and structure of social attitudes / F.N. Kerlinger. – Hillsdale, NJ: Erlbaum, 1984.
- Kunda Z. The case for motivated reasoning / Z. Kunda // Psychological Bulletin, 108, 1990. – Pp. 480–498.
- Lasswell H.D. Propaganda Technique in the World War / H.D. Lasswell. – 1971.
- Lasswell H.D. The analysis of political behavior. – 1947.
- Lazarus R.S. Personality / R.S. Lazarus, A. Monat. – Englewood Cliffs: Prentice-Hall, Inc., 1979.
- Lippmann W. The Good Society – 1937.
- Lipset S. Political man / S. Lipset. – NY: Doubleday Sewanee Review, 66. – 1960. – Pp. 450–480.
- Rokeach M. Beliefs, attitudes, and values / M. Rokeach. – San Francisco: Jossey Bass, 1968.

33. Shils E.A. Ideology and civility: On the politics of the intellectual / E.A. Shils // *Sewanee Review*. – 66. – 1958. – Pp. 450–480.
 34. Triandis H.C. Culture and Social Behavior / H.C. Triandis.
 35. Tedin K.L. Political ideology and the vote / K.L. Tedin // *Research in Micropolitics*, 2. – 1987. – P. 63.

36. Will G. Conservative psychosis / G. Will. Retrieved from <http://www.townhall.com/opinion/columns/georgewill/2003/08/10/161039.html> (2003, August 10).
 37. The psychology of conservatism / Ed. by G.D. Wilson. – London : Academic Press, 1973.

Надійшла до редколегії 22.02.16

Александр Иваскевич, студ.
 Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

ИДЕОЛОГИЯ КАК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦИИ ЭТНИЧЕСКОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ ЛИЧНОСТИ

Динамические и противоречивые события современности, являющиеся результатом кризиса глобализации и возрождения мировых идеологий, требуют поиска качественно новых практических способов их решения. В современной политической психологии наряду с проблемами политического лидерства, руководства, психологии терроризма, мотивации и формирования убеждений, приёма политических решений, нерешенной остается проблема идеологического обеспечения общественно-политической жизни в разных геополитических измерениях.

В данном исследовании проведено определение этнокультурных измерений мировоззрения украинцев, что позволяет определить, динамику изменений системы ценностей и их связь с полиидеологическим влиянием различных факторов украинского политического пространства. Была выявлена высокая степень индивидуальности, контекстуальности, маскулинности, а также обнаружено особую дистанцию власти, характеризующуюся отсутствием доверия к органам власти и негативным отношением к ней. Подобная акцентуация может быть связана с постоянной угрозой целостности Украины как государства и украинскому этническому мировоззрению, которая существует на протяжении всего существования Украины и с кризисом, который имеет место в Украине.

Согласно этому исследованию возможным становится формирование государственной идеологии и механизмов ее внедрения. По результатам этого исследования можно рассмотреть карту этнического мировоззрения украинцев, которая объясняет социальные процессы происходящие внутри украинского общества.

Ключевые слова: мировоззрение, идеология, этнопсихологические измерения.

Oleksander Ivaskevych, student
 Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

IDEOLOGIES A FACTOR OF PERSONAL ETHNIC WORLDVIEW TRANSFORMATION

This study determined the ethno-cultural dimensions of Ukrainians worldview that allows forecasting the dynamic changes in value systems and their connections with the ideological influence of various actors on Ukrainian political space. There have been marked the high level of individuality, tolerance for uncertainty, contextuality, masculinity and identify specific distance of power, characterized by lack of trust in the political authorities and negative attitude to them. This accentuation may be associated with the constant threat of integrity of Ukraine as a state, which exists throughout the existence of Ukraine, and Ukrainian ethnic worldview and can be related to the crisis taking place in Ukraine.

According to this study, it is possible to form the national ideology and mechanisms of its implementation. The map of Ukrainian ethnic worldview that can explain the social processes taking place in Ukrainian society should be used in order to forecast the implementation influence of ideology.

Dynamic and controversial events of the modern world is the result of the crisis of globalization and the revival of world ideologies that require finding a qualitatively new practical ways to solve them. In the current political psychology, along with the problems of political leadership, management, psychology of terrorism, motivation and formation of beliefs, making political decisions remain unresolved the issue of ideological support in socio-political life of various geopolitical dimensions.

Keywords: worldview, ideology, ethnopsychological dimensions.

УДК:159.923

Таїса Кириленко, канд. психол. наук, доц.
 Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ
 Софія Павличук, асп.
 Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЕКТИВНИХ ЧИННИКІВ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ЗАЛЕЖНО ВІД СПЕЦИФІКИ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті окреслено результати емпіричного дослідження самореалізації особистості та її детермінант. Описані особливості самореалізації особистості в залежності від специфіки туристичної діяльності та рівня залучення у таку діяльність. Представлений аналіз детермінант самореалізації особистості в туристичній діяльності: емоційного інтелекту, ригідності, самооцінки, локусу контролю та п'яти факторів особистості.

Ключові слова: самореалізація особистості, психологічні детермінанти, туристична діяльність.

Проблема самоактуалізації особистості в психології є актуальною як в теоретичному аспекті (зміст, визначення поняття, тощо), так і в практичному (чинники, умови самореалізації в різних видах діяльності особистості, тощо). Особливо важливим в практичному плані є вивчення проявів самореалізації в конкретній діяльності, яку обирає особистість і яка сприяє самореалізації. Пошук особистістю такої діяльності, вибір її, розкриття чинників пошуку і вибору, розширення видів діяльності – це є питання, відповідь на які необхідна для психологічних бесід, психологічної допомоги особистості в її розвитку, зростанні. Одним із видів діяльності, що останнім часом стала предметом психологічного дослідження, є туристична діяльність. Саме в ній розвивається особистість, яка подорожує. Фактори, які пов'язані та які можуть впливати на самореалізацію особистості, яка подорожує, і є предметом нашого дослідження.

Мета дослідження – виявити особливості детермінант самореалізації особистості залежно від специфіки туристичної діяльності.

Проблему дослідження самореалізації особистості може бути віднесено до числа найскладніших психологічних питань. Будучи проблемою полідисциплінарною, тобто такою, що має свій характерний образ у філософії, культурології, соціології, етиці тощо, вона зі значними труднощами об'єктивується саме як психологічна. Пов'язано це з тим, що зовсім не так просто визначити самореалізацію в якості предмета саме психологічного дослідження. До сьогодні, в психологічній літературі зустрічається різноаспектність у визначенні самореалізації. Твердження, що метою самореалізації, її результатом є сам факт реалізації людиною своїх потенцій (інтелектуальних, творчих, духовних тощо), також не є достатньо вичерпним.